

שפת

חנוכה

אמת

ע"ש. ובמדרש¹⁵ על פסוק (השע"ה ג) אכתוב לו רובי תורתי שביקש משה רבינו ע"ה שיהיה גם תורה שבעל פה מפורשת והשיבו הקב"ה כמו זר נחשבו שיעתיקו היונים להם גם כן. רק התורה שבעל פה מה שחכמים משיגים בחכמתם רצון הבורא יתברך הוא עדות שאין שייכות לשום אומה להתורה רק בני ישראל. וזהו עצמו מצות הנרות שאין בו טעם דוכי לאורה צריך¹⁶. וכיון שאין בו טעם והוא חוקה לכן לא יתערב בו זר. רק בני ישראל על ידי אמונתם בהשם יתברך וחוקותיו מאמינים כי בודאי יש להם שייכות להאיר לפניו יתברך אף שאין משיגין איך ולמה. וכל המצות בבית המקדש הקרבנות הכל היה לצורך ולכפרה. אבל הנרות היו רק לעדות ששכינה שורה בישראל כמו שכתוב בגמרא בנר מערבי¹⁷. והפירוש כיון שהיה דולק בנס ואף על פי כן צוה השם יתברך שיבוא זה מבני ישראל אם כן עדות הוא שיש לבני ישראל דביקות אל השם יתברך לבד מעשיהם הטובים. וזה ענין נר מערבי שהוא עדות אל התחברות ותעורבות שיש לבני ישראל באור השכינה. והכלל כי כל מצוה שאינה נודעת להאדם היא עולה במקום גבוה על גבוה. ולכן מצות מנורה שבני ישראל ידעו נאמנה שאין זה מצד מעשיהם לכן לא שלטה בו מגע נכרי וזה עצמו מה שאמרו ז"ל חתום בחותמו של כהן גדול¹⁸ שהוא חסד עליון שכפי מה שיודעין שאינו בכח מעשיהם אין שולט בו ידי זרים. ולכן המנורה החזיקה יד בני ישראל בגלות יון ובזה נעשה להם הנס בני"ל:

(ליל ו) ה"ר"ן¹⁹ כתב למאן דאמר אסור להרצות מעות²⁰ דיש בנר חנוכה קדושה הוא משום דתיקנו זכר

למנורה בו. נראה דמהאי טעמא דרוצין לעשות זכר למנורה לכך נתעורר על ידי זה קדושת המנורה חל על הנרות ונמצא מצות נר חנוכה מעורר נרות המנורה²¹. וזהו שכתב רמב"ן ז"ל²² פירוש מה שכתוב²³ שלך לעולם קיימת שנרות המנורה מתעוררין בעת הדלקת נרות חנוכה בני"ל. שזכה אהרן להיות נשאר הארת המנורה שיוכלו בני ישראל להשיג הארתן בזמנים המיוחדים כגון בחנוכה. וכן יש לומר בכל יום יש מצות מיוחדת למצוא על ידן הארת המנורה וכתוב (תהלים קיא. ח) סמוכים לעד לעולם שכל המצות אף התלויין בזמן הבית. מכל מקום הם קיימים לעד משום דעשויים באמת וישר פירוש שהמצות הארתם במקום גבוה הם קיימים כיון שהם באמת ועל ידי זה כפי מה שאדם מיישר עצמו ובא אל האמת נמצאים לו הארות אלו המצות בני"ל:

הלל והודאה²⁴ נראה דהלל נתקן על נס הנרות כי בהודאה לא נזכר הנס וגם כי הודאה שייך על דבר שאין יכול להתקיים בלא זה ומורה להשם יתברך שעזרוו כמו ד' שצריכין להודות²⁵ ולכן ההודאה נתקן על ההצלה. והלל על נס הנרות שהיה רק לתוספות חיבה ולשמחה יתירה ועל זה שייך הלל. ועוד יתבאר לפנינו²⁶ בס"ד:

(ליל ו) **הלל** והודאה²⁷. הוא שמחה והכנעה. וזהו שפירש אמו"ז ז"ל שהוא נגד יוסף ויהודת. ושניהם צריכין לכל איש ישראל כי אין שמחה של מצוה מתקיים בלי הקדמת היראה והכנעה שעל ידי זה היא

15 תחומא (כובר) וידא. ה.

16 שבת כב ע"ב.

17 שבת כא ע"ב.

18 שבת כא ע"ב.

19 שבת. דף ט ע"א בדפי ה"ר"ף. ד"ה 'הלכות חנוכה'.

20 שבת כב ע"א.

21 עיין תרליא. ד"ה 'אא"ו מירד וציל אמר מה'.

22 במדבר ה. א. ד"ה 'בהעלותך'.

23 תחומא בהעלותך. ה.

24 שבת כא ע"ב.

25 ברכות נד ע"ב.

26 תרל"ה ד"ה 'הלל והודאה הוא'.

27 שבת כא ע"ב.

שכתוב הרגיל בנר כפשוטו שתמיד מחשב במצות כי במחשבה יכול להיות תמיד עוסק במצוה ועל ידי זה כל מעשיו הם על פי החכמה והשכל וזה שכתוב היין ליה בנים תלמידי חכמים (על פי מה שכתבו רז"ל ל"ו עיקר תולדותיהם של צדיקים מצות ומעשים טובים):

כתב המהר"ל¹⁰ כי יון רצו להעביר בני ישראל על פי החכמה להמשיכן לחכמה חיצונית. ונראה כי יון הוא מלשון אונאה שרצו להטעות את בני ישראל. כי הרבה מקומות יש ביודעי דעת להתליף בין האמת והשקר והוא תלוי בנקודות דקות. אך כל איש ישראל יש בו נקודה דביקות להשם יתברך וזה הדעת שניתן לבני ישראל ומוזה יכול להכיר האמת ולכן נעשה הנס דחנוכה בשמן כי שמן יש בו סגולה זו שנמשך אחר הפתילה עד טפה אחרונה והמים נשאר בסוף וכן גרמו בני ישראל לשמן כמו שכתוב (ירמיה י"א טו) זית רענן כו' וכתוב במדרש¹² מה שמן אינו מתערב בשאר משקין כמו כן בני ישראל. וזה היה הישועה בחנוכה כי יונים רצו להטעות בני ישראל בחכמה ועל זה נתברר הדעת שבשורש נפשות בני ישראל למשוך אחר האמת וזה יתרון הדעת על החכמה. והבן כל זה מאוד ועוד יתבאר לפנינו¹³ בס"ד:

(ליל ה) **מנה** שהיה הנס דחנוכה במנורה כנראה שכל מחשבות היונים היו לטמא השמן כו'. דהיונים רצו להעביר בני ישראל מהשם יתברך על ידי החכמה כי היה להם התורה שבכתב מפורשת בלשון יונית כדאיתא בגמרא¹⁴ יפת אלקים ליפת כו' (בראשית ט, כו) דבריו של שם נאמרין בלשון של יפת והתירו שיכתבו בלשון יונית

נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ⁴. פירש מו"ז ז"ל על פי הגמרא⁵ מפתחות החיצוניות הם יראת וחינו שזארת נר חנוכה הוא להגיע ליראת שמים. לזאת צריך האדם להדליק על דעת לקרב לבו ליראתו יתברך כי כל המצות מסייעין לאדם לעבודת השם יתברך כפי מבוקש של האדם. ופתח ביתו הוא נקודה פנימיות שבלב קודם התחלקות מחשבות לבו להתפשטות מעשיו המרובין כי רבות מחשבות בלב איש (משלי י"ט, כא) ונקרא רשות הרבים. אבל נקודה הנ"ל היא אצל מפתח הלב. ונר חנוכה מועיל לשמור דלתות שערי הלב כנ"ל. ואם היה דר בעליה פירוש מי שהוא צדיק ואין לו מחשבות אשר לא לה' המה. יניח בחלון הסמוכה לרשות הרבים כי חלונות ונקבים יש בכל מקום שימשך משם הארה גם לרשות הרבים. והבן:

(ליל ה) **הרגיל** בנר הוי ליה בנים תלמידי חכמים דכתיב (משלי א, ג) נר מצוה ותורה אור⁶. אדוני מזוי זקני ז"ל פירש להמשיך הארה תוך הרגילות פירוש שלא לעשות המצוה על צד ההרגל רק בישוב הדעת כי החכמה והשכל אינו מתיישן ואינו בא לידי הרגל וזה זקן שקנה חכמה⁷ כי סתם חכם נקרא זקן כי הגוף משתנה בעת הזקנה וכן כל מעשי האדם. אבל החכמה אינו משתנה ולכן נקרא על שם הזקנה כנ"ל. ואיתא במדרש בחוקותי⁸ חשבתני דרבי ואשיבה רגלי כו' (תהלים קי"ט, נט) עיין שם כלל דבריו כי על ידי שחישיב דוד המלך ע"ה תמיד בכל עת איך לעבוד את בוראו. על ידי זה המשיך גם הרגילות אליו יתברך וכמו שכתבנו במקום אחר⁹. וזה

מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות החדר זאשיבה רגלי אל עדותיך" (ויקרא לה, א).
 9 עיין מקץ תרל"א, ד"ה זמח.
 10 בריר ל. ה.
 11 נר מצוה עמוד יב, ד"ה זדעו.
 12 שמור לו, א.
 13 תרל"ח ד"ה מנה שהיה הנס.
 14 מגילה ט ע"ב וע"ע רביד א, א.

4 שבת כא ע"ב.
 5 שבת לא ע"ב.
 6 שבת כג ע"ב, עיין שנת תרל"א הערה 40.
 7 קידושין לב ע"ב.

8 "אם בחקותי תלכו החדר חשבתני דרבי ואשיבה רגלי אל עדותיך" אמר דוד רבשיע בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דידה פלונית אני הולך והיו רגלי